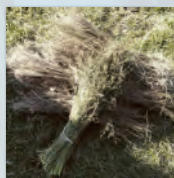

Cesta za nití

Dana Dvořáčková-Malá

TEXTILNÍ SUROVINY (nejen) ve středovku dělíme na živočišné a rostlinné. Z živočišných se nejvíce užívala **ovčí vlna** (a event. jiné zvířecí srsti). Z rostlinné říše se pěstoval **len, konopí** (v mladším období bavlna) a sbírala se např. **kopřiva**.

Na počátku výroby nitě byla **příprava příze**. Vlna se nejprve opakovaně **máchala ve vodě** (potok, necky apod.), následně se **sušila a vyčesávala**. Naproti tomu **len** se po sklizni **namáčel, sušil, lámal a vyčesával**, tzv. **na vochlí**.

Len přádný před sklizní; zralé tobolky; snopy lnu; česání lnu na vochlí; předání na ručním větánku. Zpracování lnu od sklizně po předení býval několikadenní proces, na kterém se podílela celá rodina a řada pomocníků. Experimentální poličko Archeoskanzen Curia Vitkov (2022); experiment a foto Dana Dvořáčková-Malá, výroba hřebenu umělecký kovář Roman Svoboda

Po vyčesání přicházelo na řadu **spřádání nitě**. Nejstarší techniku představuje **ruční předení** – pomocí ručního **vřeten** (sestává z dřívku a přeslenu/závaží). Práci postupně usnadnilo **spřádací kolo** roztažené rukou (v Evropě asi již ve 13. století). **Předení na kolovratu** s nožním šlapadlem je v českých zemích asi od 2. pol. 14. století.

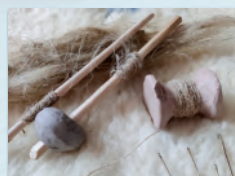
POUŽITÍ UPŘEDENÉ NITĚ bylo možné několika způsoby; **pro tkání látek**, které se provádělo **na vertikálním** (nejstarší), nebo **horizontálního stavu** (rozšíření po Evropě postupně, asi od 11. století).

Drobné **tkanice, popruhy, opasky** se tkaly pomocí **tkacích hřebenu** nebo destiček/karetek. Spředené **nitě mohly být různé síly** a využívaly se např. i ke splétání **při výrobě provazů** (provaznictví), nebo **jemnější šňůrek** (např. technikou pletení na prstech).

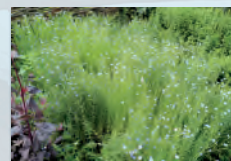
Jemně spředené, **tenké nitě** se rovněž využívaly jako **šicí nitě** k sešívání jednotlivých kusů oděvů. Z **archeologických nálezů** zbytků látek/oděvů pak **známe různé typy stehů** (nejběžnější průběhový/sešívací a zapošivací/záčistřovací)

Ukázka šicích potřeb odpovídajících středověkému období, včetně ručně zhotovené lněné nitě a různých variant šicích stehů na vlněném oděvu. Experiment (2020–2021) a foto Dana Dvořáčková-Malá

Výroba konopného čtyřvazného provazu. Volná replika provaznické výroby podle iluminací 14. století. Archeoskanzen Curia Vitkov (2023); experiment Jaromír Kučera, foto Dana Dvořáčková-Malá

Len přádný v plném květenství (červenec 2022). Len se využíval jak pro získání textilního vlákna, tak pro iný olej. Experimentální poličko se nachází v Archeoskanzen Curia Vitkov; experiment a foto Dana Dvořáčková-Malá

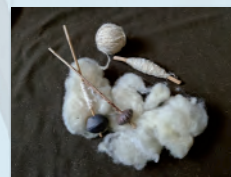
Ovčí vlna – tzv. stříž získaná ostříháním ovcí. Nejvíce dostupný druh suroviny pro získání textilního vlákna. Barva stříže závisela na druhu chovaných ovcí (bylo tak možné získat světlé, tmavě hnědé či šedé rouno). Experiment zpracování stříže (2020–2021) a foto Dana Dvořáčková-Malá

Opakované ruční praní vlny vlažnou vodou. Množství opakovaného máchání se zpravidla odvíjí od znečištění ostříhané vlny. Experiment (2021) a foto Dana Dvořáčková-Malá

Ruční vyčesávání vlny pomocí hřebenu. Vzor hřebenu podle iluminací 14. století. Vyčesávání vlny pomocí tzv. krample či jemnějších „kartáčů“ patřilo k namáhavé činnosti, která se opakovala tak dlouho, dokud nebyla vlna dostatečně jemná a vhodná na spřádání. Množství noplek či nedostatečné vyčesání ovlivňovalo kvalitu/vzhled výsledné nitě. Experiment (2020–2021) a foto Dana Dvořáčková-Malá, výroba hřebenu umělecký kovář Roman Svoboda

Volné repliky dvou vřeten podle nálezů k období raného středověku. Experiment předení vlny (2020–2021) a foto Dana Dvořáčková-Malá, výroba keramických přeslenu Iva Trojanová

Kolovrátek s nožním pohonem, datace cca konec 19. století. Aktuálně zachyceno spřádání vlny, která byla mořena modrou skalici a obarvena třešalkou; ve výsledku vlna získala zelenou barvu. Experiment (2022) a foto Dana Dvořáčková-Malá

Vertikální tkalcové stavy, tkání plátnové vazy s vlny. Použitá 100% vlna byla zakoupena v běžném prodeji. Archeoskanzen Curia Vitkov (2019–2022); experiment tkání Dana Dvořáčková-Malá, Helena Březinová a Jana Kolaja Ehlerová; foto Dana Dvořáčková-Malá

Ukázky tkanic na hřebenevém stávu a karetkových destičkách. Použita byla ručně spředená a barvená vlna rostlinami a slupkami z vlašských ořechů. Experiment (2022) a foto Dana Dvořáčková-Malá, Karolína Tichá

Detail ručně zhotovené lněné nitě a zapošivacích iněrných stehů na vlněném oděvu. Experiment (2020–2021) a foto Dana Dvořáčková-Malá